

Transformacja ciepłownictwa – priorytety dla nowego rządu

Rekomendacje Forum Energii

Andrzej Rubczyński, październik 2023

Kontekst

Ciepłownictwo systemowe i niesystemowe (ogrzewnictwo) do tej pory było zepchniętym na boczny tor obszarem energii. Rząd minionej kadencji nie wywiązał się z deklaracji przygotowania strategii dla tego sektora, głównie ze względu na brak mocy politycznej do rozstrzygnięcia dylematu: OZE, gaz, węgiel, efektywność energetyczna. Istnieje wprawdzie program Czyste powietrze, jednak zbyt wolno realizuje strategiczny cel pozbywania się kopciuchów, bez głębszej refleksji, jak wsparcie państwa długofalowo wpłynie na zużycie paliw i koszty eksploatacji ogrzewania. Ciepłownictwo systemowe od lat notuje ujemne wyniki finansowe. Ogrzewanie indywidualne staje się bombą z tykającym zapłonem. Koszt ciepła jest najbardziej znaczącą pozycją w budżecie gospodarstwa domowego. Kryzys energetyczny uwypuklił problemy, z którymi sektor boryka się od dawna.

Transformacja energetyczna powinna się stać priorytetem. Uwagę poświęcić trzeba nie tylko energetyce, ale ciepłownictwu i ogrzewnictwu.

Jesteśmy pod presją czasu. Przyjęta legislacja unijna wyznaczyła bardzo bliskie kamienie milowe, którym będzie musiało sprostać ciepłownictwo. Przykładowo, system ETS2 dla sektora budynków i małych ciepłowni zacznie działać od 2027 roku, rewizja konkluzji BAT, będąca poważnym wyzwaniem dla technologii węglowych nastąpi przed 2030 r., obligatoryjny cel OZE dla systemów ciepłowniczych wyznaczono na rok 2030, a w 2034 roku zakończy się wsparcie dla systemów ciepłowniczych, jeżeli będą w dalszym ciągu wyposażone w węglowe jednostki kogeneracyjne i nie uzyskają statusu efektywnego systemu (EED).

Biorąc pod uwagę powyższe terminy oraz realny czas budowy nowych obiektów, wynoszący 4-5 lat jasno widać, że wolna przestrzeń czasowa dla działań związanych z przygotowaniem krajowej Strategii ciepłownictwa, legislacji wykonawczych oraz działań inwestycyjnych bardzo się zawęża.

Forum Energii, po konsultacjach z przedstawicielami branży, przedstawia propozycje najpilniejszych działań w ciepłownictwie i ogrzewnictwie:

1. Opracowanie krajowej strategii ciepłowniczej

Ciepłownictwo i ogrzewnictwo jest największym sektorem energii w kraju (pod względem zużycia energii pierwotnej paliw). Pomimo tego faktu nigdy nie objęto obszaru zaopatrzenia w ciepło odrębną strategią oraz nie dostrzeżono możliwych korzyści płynących z integracji z sektorem elektroenergetycznymi. Transformacja ciepłownictwa i ogrzewnictwa będzie się wiązać ze znacznymi nakładami inwestycyjnymi, wymagać będzie nowych wyspecjalizowanych stanowisk pracy oraz dostaw nowoczesnych urządzeń i materiałów. Bez ujęcia tego procesu w odpowiednie ramy oraz wyznaczenia właściwych celów długo- i średnioterminowych istnieje ryzyko realizacji nietrafionych inwestycji, utraconych środków finansowych i w końcu wysokiego kosztu ogrzewania.

Rekomendacje:

1. Opracowanie kompleksowej Strategii dla ciepłownictwa systemowego i ogrzewnictwa.

Kluczowe kwestie wymagające uregulowania w dokumencie:

- wskazanie celu głównego, jakim jest osiągnięcie neutralności klimatycznej przez ciepłownictwo najdalej do roku 2050 oraz określenie niezbędnych udziałów energii z OZE i energii odpadowej zapewniających realizację celu głównego,
- objęcie w strategii dwóch obszarów - ciepłownictwa systemowego i ogrzewnictwa, z uwzględnieniem wpływu Długoterminowej strategii renowacji budynków,
- uporządkowanie roli gazu ziemnego w ciepłownictwie i ogrzewnictwie oraz wskazanie ścieżki substytucji zielonymi gazami,
- wskazanie preferowanych technologii, w celu lepszego dostosowania finansowych mechanizmów wsparcia i pomocy publicznej, a także w celu dostosowania podaży urządzeń i materiałów przez krajowy przemysł około-ciepłowniczy,
- określenie tempa elektryfikacji ciepła, w celu umożliwienie lepszego dostosowania sieci przesyłowych i dystrybucyjnych do rosnącego zapotrzebowania na moc i energię elektryczną,
- wskazanie mechanizmów umożliwiających integrację ciepłownictwa z Krajowym Systemem Elektroenergetycznym (KSE) oraz zasad wykorzystania ciepłownictwa do bilansowania KSE na poziomie sieci przesyłowych i dystrybucyjnych,
- określenie roli kogeneracji, jako elementu zwiększającego bezpieczeństwo energetyczne,
- wskazanie kierunków zmian w zasadach taryfowania ciepła oraz koncepcji nowych modeli biznesowych sprzyjających wdrożeniu nowoczesnych bezemisyjnych technologii grzewczych oraz poprawie efektywności energetycznej ciepłownictwa,
- wskazanie silnych i słabych stron istniejących mechanizmów wsparcia i pomocy publicznej wraz z propozycjami zmian, które doprowadzą do wzrostu wykorzystania energii odnawialnej i odpadowej do produkcji ciepła oraz poprawy efektywności energetycznej.

2. Wzmocnienie planowania energetycznego na szczeblu lokalnym

Planowanie energetyczne na szczeblu lokalnym – miejskim / gminnym napotyka szereg barier, które spowalniają procesy modernizacyjne. Kluczowe problemy do pilnego rozwiązania to:

- brak spójności pomiędzy strategiami miast oraz przedsiębiorstw energetycznych,
- brak skutecznego przełożenia celów rozwojowych miast na plany rozwojowe spółek energetycznych, (które są najczęściej niezależne od władz lokalnych),
- niewystarczająca współpraca i koordynacja działań planistycznych pomiędzy spółkami i władzami lokalnymi.
- usunięcia wymienionych przeszkód pozwoli na lepsze wykorzystanie lokalnych zasobów energetycznych (OZE / energia odpadowa), optymalizację kosztów produkcji, a tym samym atrakcyjne cenowo ciepło dla mieszkańców.

Rekomendacje:

2. Wprowadzenie w ustawie Prawo energetyczne, jako podstawowe zobowiązanie władz lokalnych, tworzenia planów energetycznych (zamiast założeń do planów). Dostosowanie właściwych zapisów ustawy Prawo energetyczne do wymogów art. 25.6 Dyrektywy o efektywności energetycznej (zobowiązujących władze lokalne do tworzenia kompleksowych planów ogrzewania i chłodzenia w miastach powyżej 45 tys. mieszkańców).
3. Określenie w ustawie Prawo energetyczne wymiernych celów, które powinny być osiągnięte w wyniku planowania energetycznego (np. poziom redukcji emisji CO₂, udział OZE i energii odpadowej, poziom efektywności itp.).
4. Wprowadzenie bodźców finansowych wymuszających zbieżność planów rozwojowych przedsiębiorstw energetycznych z planami lokalnymi (np. jako uzupełniające kryterium punktowe premijujące inwestycje realizujące cele zbieżne z planami gminnymi).
5. Doprowadzenie do wzmocnienia zdolności i kompetencji władz lokalnych do tworzenia planów energetycznych, poprzez zwiększenie strumieni finansowych kierowanych na ten cel (np. z KPO lub Programu Czyste Powietrze) oraz poprzez wzmocnienie wykwalifikowanymi kadrami.
6. Zwiększenie dostępu do danych i informacji niezbędnych do planowania energetycznego będących w posiadaniu lokalnych przedsiębiorstw energetycznych, jak i instytucji krajowych (URE, ARE, GUS itp.).
7. Przygotowanie na szczeblu centralnym pomocniczego narzędzia w postaci mapy ciepła i systemów ciepłowniczych w Polsce – ogólnodostępnej bazy danych zawierającej kluczowe informacje na temat wszystkich systemów ciepłowniczych (m.in. szacunki zapotrzebowania na ciepło i chłód, szacunki potencjału lokalnych źródeł OZE i energii odpadowej, informacje, które systemy mają status efektywnych (w rozumieniu dyrektywy EED), które przedstawiły plany działań zmierzających do osiągnięcia tego statusu itp.).

3. Rewizja skuteczności Programu Czyste Powietrze

Tempo wymiany indywidualnych urządzeń grzewczych jest zbyt wolne. Jak dotąd wpłynęło około 680 tys. wniosków o dofinansowanie, a pozostało jeszcze prawie 3 mln kotłów węglowych do zastąpienia czystszyimi źródłami ciepła. Cel postawiony przed Programem jest zagrożony.

Konieczne są działania zaradcze na trzech płaszczyznach:

1. Urealnienie poziomu wsparcia szczególnie w grupie osób najuboższych, w celu umożliwienia skorzystania z Programu wszystkim gospodarstwom domowym,
2. Usprawnienie procesów rozliczeń finansowych na poziomie WFOŚiGW, w celu zachęcenia do aktywności podmioty wykonujące działania modernizacyjne,
3. Wzrost wiedzy i kompetencji gospodarstw domowych w zakresie technik grzewczych, procesów inwestycyjnych i programów pomocowych, poprzez lepsze funkcjonowanie lokalnych punktów doradczych.

Rekomendacje:

8. Pomoc osobom najuboższym w zamianie sposobu ogrzewania – indywidualne źródło ciepła lub ciepło systemowe. Dotarcie do osób niezdolnych do wniesienia wkładu własnego w postaci pokrycia kosztu VAT. Skierowanie dodatkowych środków publicznych (spoza KPO) w celu pokrycia przez program 100% kosztów inwestycji brutto (t.j. z VAT) osobom kwalifikującym się do najwyższego poziomu dofinansowania. (Wyłączenie VAT z kosztów kwalifikowanych wynika z wymogów wydatkowania środków z KPO, z tego względu koszty VAT powinny zostać pokryte z innych środków publicznych).
9. Uproszczenie procedur w celu przyspieszenia wypłaty środków beneficjentom programu Czyste Powietrze, w tym w szczególności w ramach prefinansowania.
10. Zwiększenie puli środków na prowadzenie lokalnych punktów Czystego Powietrza w celu poszerzenia zakresu udzielanego wsparcia oraz wzmocnienia kompetencji doradców.

4. Program transformacji ciepłownictwa systemowego

Przedsiębiorstwa ciepłownicze charakteryzują się niską rentownością, a wiele z nich ma ograniczoną zdolność kredytową. Uniemożliwia to inwestowanie w nowoczesne technologie niskoemisyjne, które są podstawowym gwarantem utrzymania ceny ciepła na akceptowalnym poziomie. Zahamowanie inwestycji petryfikuje przestarzałe technologie. Przyczyną obecnej sytuacji jest brak wizji rozwoju sektora, na poziomie administracji krajowej oraz nieadekwatny do współczesnych realiów model biznesowy i system taryfowania ciepła, stworzony w połowie lat 90.

Na to nakłada się niska skuteczność mechanizmów pomocowych, a szczególnie systemu wsparcia rozwoju kogeneracji. Jedną z głównych przyczyn słabości tego systemu jest zbyt duże ryzyko kar w przypadku nie wywiązania się z zadeklarowanego poziomu produkcji energii. Obecny mechanizm wymusza zaplanowanie kosztów zmiennych w okresie 15 lat, aby określić wysokość oczekiwanego poziomu pomocy publicznej. W przypadku istotnych wzrostów rynkowych cen paliw (lub innych czynników kosztotwórczych) jednostka musi pracować, pod rygiem znaczących kar finansowych pomimo, iż praca jest nieopłacalna ekonomicznie. W konsekwencji obserwujemy powolny regres technologii kogeneracyjnej. Traci na tym efektywność KSE oraz pogarsza się też bezpieczeństwo energetyczne w wielu miastach Polski, gdzie jednostki kogeneracyjne stanowią ważny element lokalnego bilansu energii elektrycznej.

Rekomendacje:

11. Wprowadzenie w istniejącym mechanizmie taryfowym silniejszych zachęt do inwestowania w poprawę efektywności energetycznej oraz w technologie obniżające emisję CO₂ (np. poprzez wzrost akceptowalnego poziomu kosztu kapitału).
12. Zwiększenie obligatoryjnego udziału energii z OZE i energii odpadowej w systemach ciepłowniczych zgodnie z celami przedstawionymi w pakiecie Fit for 55.
13. Modyfikacja systemu Białych Certyfikatów. Zwiększenie katalogu zadań uprawniających do uzyskania certyfikatu w celu zwiększenia zakresu możliwych działań modernizacyjnych. Skrócenie czasu zatwierdzania certyfikatów przez URE, poprzez wykorzystanie technik informatycznych – tak aby zbyt długi czas reakcji URE, przy wysokiej inflacji, nie czynił działań inwestycyjnych mało opłacalnymi, lub wręcz generującymi straty przedsiębiorstw. Wprowadzenie kontroli Prezesa URE *ex post* – certyfikaty powinny być wydawane niezwłocznie po zrealizowaniu inwestycji w oparciu o przygotowany profesjonalny audyt. W pierwszym kroku kontrola powinna być wyłącznie formalna, a jeżeli organ regulacyjny będzie miał wątpliwości – wówczas powinien móc przeprowadzić kontrolę merytoryczną pod groźbą kary dla przedsiębiorstw.
14. Rewizja Ustawy o OZE w zakresie wsparcia kogeneracji wykorzystującej OZE (biomasę, biogaz) oraz Ustawy o promowaniu energii elektrycznej z wysokosprawnej kogeneracji – usunięcie przyczyn niskiej efektywności mechanizmów wsparcia nie adresujących ryzyk inwestycyjnych (lub wręcz je generujących). Ograniczenie ryzyka wysokich kar z przyczyn, których inwestor nie mógł przewidzieć (np. działania siły wyższej). Zmiana przedmiotu kary. Odejście od kary za brak wyprodukowania zadeklarowanego wolumenu energii, na rzecz kary za nie wybudowanie jednostki o określonej mocy w zadeklarowanym terminie.
15. Rewizja uproszczonego systemu taryfowania ciepła pochodzącego z istniejących jednostek kogeneracji. Wprowadzenie korekt pozwalających na odzwierciedlenie dynamiki zmian czynników wpływających na koszty operacyjne przedsiębiorstw w cenie ciepła.
16. Weryfikacja skuteczności funkcjonowania mechanizmów wsparcia produkcji biometanu w Polsce, wdrożonych nowelizacją ustawy o OZE. Stworzenie przyjaznego klimatu dla popularyzacji umów typu PPA pomiędzy wytwórcami biometanu a elektrociepłowniami.
17. Rozszerzenie gwarancji pochodzenia na ciepło odpadowe (gwarancje niskoemisyjności) wprowadzenie zachęt i wsparcia finansowego dla inwestycji mających na celu wykorzystanie ciepła odpadowego.

5. Zapewnienie środków finansowych na modernizację ciepłownictwa

Transformacja ciepłownictwa i ogrzewnictwa oraz termomodernizacja budynków jest procesem kapitałochłonnym. Ze względu na zapóźnienie technologiczne oraz węzłowe terminy, (o których była mowa we wstępie), szczególnie duże wydatki nastąpią w ciągu najbliższej dekady. Należy wykorzystać dostępne środki pomocowe z puli krajowej i unijnej na wsparcie inwestycyjne – zarówno w formie dotacyjnej, jak i niskooprocentowanych pożyczek.

Jednocześnie należy dopracować modele biznesowe, które pozwolą podmiotom działającym na rynku ciepła podejmowanie działań inwestycyjnych jedynie w oparciu o rachunek ekonomiczny bez uciekania się po pomoc ze środków publicznych.

Rekomendacje:

18. Wdrożenie zasady pełnego wykorzystania przychodów budżetowych, pochodzących ze sprzedaży uprawnień do emisji CO₂, na inwestycje związane z poprawą efektywności energetycznej i zmniejszające emisje CO₂.
19. Zagwarantowanie środków na realizację strategii ciepłownictwa i ich koordynacja w ramach środków krajowych i Funduszy UE (KPO, Fundusze strukturalne).
20. Wprowadzenie zachęt zmniejszających ryzyko inwestycyjne dla podmiotów realizujących projekty poprawy efektywności energetycznej np. w formule ESCO.
21. Spowodowanie by środki równoważne przydziałowi nieodpłatnych uprawnień do emisji CO₂ dla przedsiębiorstw ciepłowniczych zostały skierowane przez te przedsiębiorstwa na rzeczywiste działania inwestycyjne związane z poprawą efektywności energetycznej i zmniejszające emisje CO₂. Należy wdrożyć mechanizmy kontrolne przeciwdziałające wykorzystaniu tych uprawnień jedynie do poprawy wyniku operacyjnego przedsiębiorstw.
22. Wdrożenie nowych modeli biznesowych i zasad taryfowania przedsiębiorstw ciepłowniczych nagradzających poprawę efektywności energetycznej i ograniczenie emisji CO₂. Stworzenie zachęt do oszczędnego gospodarowania energią w budynkach.
23. Zwiększenie bodźców do inwestycji niskoemisyjnych poprzez uwzględnienie kosztów zewnętrznych w kalkulacji ceny ciepła.

6. Włączenie ciepłownictwa do bilansowania Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE)

Wraz ze wzrostem mocy pogodowo-zależnych źródeł OZE w KSE będzie wzrastała potrzeba rozwoju technologii mogących efektywnie kosztowo bilansować system elektroenergetyczny. Ciepłownictwo może zostać wykorzystane do tego celu. Warunkiem skutecznej integracji ciepłownictwa i KSE jest zmiana paradygmatu funkcjonowania sektora ciepłownictwa – to jest odejście od bezpośredniego podporządkowania pracy profilowi zapotrzebowania na ciepło na rzecz pracy według potrzeb rynku energii (oczywiście bez zagrożenia dla wymaganego poziomu dostawy ciepła, dzięki wyposażeniu ciepłowni i elektrociepłowni w odpowiednie urządzenia wytwórcze i przede wszystkim, akumulatory ciepła).

Rekomendacje

24. Wprowadzenie do Polityki Energetycznej Polski zapisów podkreślających szersze znaczenie sektora dla krajowej gospodarki energetycznej. Ciepłownictwo powinno być postrzegane nie tylko jako wyłączny „dostawca komfortu cieplnego”, ale również jako istotny element systemu elektroenergetycznego.
25. Wzmocnienie integracji sektora ciepłownictwa systemowego z KSE, poprzez wdrożenie technologii zwiększających jego elastyczność pracy i zdolność do wyjścia naprzeciw potrzebom KSE:
  - Wsparcie procesu elektryfikacji ciepła, to jest budowy kotłów elektrodowych i pomp ciepła w elektrociepłowniach i ciepłowniach zawodowych (wsparcie dotacyjne, ulgi podatkowe, pożyczki, konwersja darmowych uprawnień do emisji CO₂).
  - Wprowadzenie zachęt do budowy akumulatorów ciepła w elektrociepłowniach, a także w ciepłowniach wykorzystujących urządzenia elektryczne do produkcji ciepła (wsparcie dotacyjne, ulgi podatkowe, pożyczki, konwersja darmowych uprawnień do emisji CO₂).
  - Rewizja polityki rozwoju sektora kogeneracji i adekwatności mechanizmów wsparcia. Wdrożenie mechanizmów rynkowych (usług systemowych) nagradzających elastyczne jednostki kogeneracyjne służące do bilansowania KSE.
26. Wprowadzenie mechanizmów zarządzania stroną popytową zachęcających do pobierania energii elektrycznej z KSE w godzinach zwiększonej produkcji (t.zw. DSR odwrócony, będący odwrotnością obecnie funkcjonującego mechanizmu DSR, nagradzającego ograniczenie zużycia energii).

7. Program wsparcia przemysłu czystego ciepła¹

Polski sektor ciepłowniczy wymaga skoku technologicznego. Potrzebne są przykłady nowoczesnych rozwiązań technicznych. Istnieje potrzeba rozwinięcia własnej myśli technicznej i opracowania rozwiązań, które mogą być zastosowane w przedsiębiorstwach ciepłowniczych. Transformacja ciepłownictwa i termomodernizacja budynków będą wymagały dostawy dużej ilości urządzeń grzewczych oraz usług na rynku ciepła. To szansa dla dalszego rozwoju krajowej gospodarki i rynku pracy. W interesie państwa leży zadbanie o to, aby jak najwięcej inwestycji zrealizowały polskie firmy (tzw. local content). Potrzebna jest świadomie prowadzona polityka przemysłowa.

Rekomendacje:

27. Określenie jasnych celów związanych z czystym ciepłem w Polsce - wskazanie preferowanych technologii grzewczych oraz tych, które będą stopniowo eliminowane – zdefiniowanie roli węgla, gazu, biomasy i energii elektrycznej w ciepłownictwie i ogrzewnictwie, określenie roli ciepła odpadowego i chłodu odpadowego.
28. Powołanie porozumienia sektorowego na rzecz czystego ciepła, by poprawić przepływ informacji między kluczowymi uczestnikami rynku i znieść bariery organicznego wzrostu sektora przemysłu.
29. Wprowadzenie zachęt do tworzenia partnerstw podaży-popytowych na rzecz produkcji i wykorzystania ciepła odpadowego, szczególnie z dużych zakładów przemysłowych.
30. Motywowanie producentów i odbiorców m.in. poprzez bodźce finansowe do tego, aby inwestowali w czyste technologie, szczególnie wytwarzanie ciepła z energii odnawialnej oraz wykorzystanie ciepła odpadowego. Wprowadzenie gwarancji pochodzenia dla ciepła odpadowego i chłodu odpadowego (lub rozszerzenie obecnych gwarancji na ciepło i chłód) i równoległe stworzenie systemu wsparcia produkcji i/lub ciepła odpadowego.
31. Zobligowanie określonych grup podmiotów, w tym instalacji przemysłowych oraz obiektów infrastruktury usługowej do przeprowadzenia analiz kosztów i korzyści wykorzystania ciepła odpadowego, na mocy niezwłocznej transpozycji art. 26 ust. 7 zmienionej Dyrektywy o efektywności energetycznej.
32. Wsparcie rozwoju sektorów produkcji kluczowych technologii, m.in. poprzez zielone zamówienia publiczne oraz wzmocnienie sektora badań i rozwoju.
33. Zwiększenie nakładów finansowych na działalność badawczo rozwojową instytucji naukowych związanych z technologiami grzewczymi i materiałowymi.
34. Rozszerzenie programu szkolnictwa wyższego i zawodowego o sprawy związane z nowoczesnymi technologiami grzewczymi i materiałowymi. Zainicjowanie procesu, który spowoduje wzrost liczby wykwalifikowanych pracowników zatrudnionych na szeroko pojętym rynku ciepłowniczym.
35. Zwiększenie budżetów oraz kontynuacja programów nakierowanych na tworzenie nowoczesnych koncepcji technicznych i budowę referencyjnych systemów ciepłowniczych wykorzystujących bezemisyjne technologie grzewcze (np. programy NCBR, GreenEvo itp.).

¹ Więcej na ten temat w raporcie Forum Energii – Czyste ciepło jako motor polskiej gospodarki <https://www.forum-energii.eu/pl/analizy/cieplo-motor-gospodarki>

8. Program wsparcia elektryfikacji ogrzewania

Pompy ciepła w gospodarstwach domowych są naturalnym kierunkiem ewolucji technicznej w ogrzewaniu. Dzięki wysokiej sprawności i wykorzystaniu energii z OZE pozwalają na obniżenie kosztu ogrzewania, redukują zapotrzebowanie na importowane paliwa do ogrzewania domów i, co bardzo ważne, eliminują niską emisję (smog) oraz emisję gazów cieplarnianych. Rozwój przemysłu i usług związanych z budową i instalacją pomp ciepła może być dodatkowym bodźcem rozwoju krajowego przemysłu oraz wysokomarżowych miejsc pracy (o czym pisaliśmy w p. n/t przemysłu czystego ciepła).

Dalszy rozwój rynku pomp ciepła wymaga pokonania kilku kluczowych ograniczeń:

1. Relatywnie wysoki (w porównaniu z innymi urządzeniami grzewczymi) nakład inwestycyjny związany z zakupem i instalacją pompy ciepła,
2. Relatywnie wysoki koszt ogrzewania (w porównaniu z innymi źródłami ciepła), wynikający ze wzrostu rynkowej ceny energii elektrycznej i zniekształconych sygnałów cenowych, będących konsekwencją wyznaczenia przez Rząd ceny maksymalnej na paliwa grzewcze i ciepło systemowe, przy braku podobnego ograniczenia na energię elektryczną dla celów grzewczych,
3. Deficyt wykwalifikowanej kadry instalatorów pomp ciepła,
4. Brak wiedzy na temat nowoczesnych technologii grzewczych u potencjalnych inwestorów,
5. Niewystarczająca podaż pomp ciepła i ograniczona baza wytwórcza w wyniku braku krajowej strategii ciepłowniczej i klarownych sygnałów dla przemysłu związanych transformacją ciepłownictwa,
6. Brak adekwatności zasobów w KSE – brak mocy wytwórczych w okresie szczytu zimowego oraz ograniczenia przesyłowe sieci dystrybucyjnych.

Rekomendacje:

36. Wprowadzenie ulg podatkowych (np. obniżka VAT) dla bezemisyjnych instalacji grzewczych. Kontynuacja wsparcia dotacyjnego w Programie Czyste Powietrze.
37. Systemowe wdrożenie programu termomodernizacji budynków w celu zmniejszenia zapotrzebowania na energię grzewczą i zmniejszenie kosztów eksploatacyjnych. Wzmocnienie w Programie Czyste Powietrze presji na poprawę efektywności energetycznej budynków.
38. Usunięcie zniekształconych sygnałów cenowych w wyniku niekonsekwentnej polityki ustanawiania ceny maksymalnej dla niektórych źródeł energii pierwotnej wykorzystywanej do celów grzewczych. Rozwiązania alternatywne:
  - wprowadzenie ograniczenia w postaci ceny maksymalnej dla energii elektrycznej używanej do celów grzewczych – zasilającej pompy ciepła, lub
  - stopniowa likwidacja ograniczeń cenowych nałożonych na wszystkie paliwa wykorzystywane do celów grzewczych i ciepło systemowe (w sytuacji stabilizacji cenowej na rynkach paliw i energii).
39. Wzmocnienie doradztwa energetycznego i finansowego na szczeblu gminnym. Organizacja punktów kompleksowej obsługi mieszkańców („one stop shop”) zapewniających doradztwo techniczne, organizacyjne i finansowe.
40. Przedstawienie w Strategii ciepłownictwa krajowych celów dotyczących elektryfikacji ciepła w celu umożliwienia operatorom sieci dystrybucyjnych i przesyłowych przeprowadzenia właściwych prac rozwojowych. Wsparcie rozwoju jednostek kogeneracji, które w sposób naturalny bilansują rosnący popyt na energię elektryczną pomp ciepła w okresie zimowym.

9. Program wsparcia efektywności energetycznej w budynkach

Zwiększenie efektywności energetycznej budynków jest nie tylko warunkiem obniżenia kosztu transformacji ciepłownictwa, ale również kluczem do tanich zasobów energii odpadowej i odnawialnej. W 2022 roku rząd przyjął Długoterminową Strategię Renowacji Budynków, lecz nie przystąpiono do jej operacjonalizacji i adaptacji właściwych legislacji. Dodatkowo żaden z obecnych programów pomocowych nie adresuje wystarczająco problemu prowadzenia termomodernizacji w budynkach wielorodzinnych, w których właścicielami lokali mieszkalnych są osoby ubogie. Podmioty zarządzające takimi budynkami mają niższą zdolność do finansowania kosztownych przedsięwzięć termomodernizacyjnych. Proces termomodernizacji budynków w Polsce nie przyspiesza. Rosną straty energii, rosą koszty ogrzewania.

Rekomendacje:

41. Wdrożenie, bez zbędnej zwłoki, do krajowej legislacji budowlanej celów zapisanych w Dyrektywie REDIII i uzgadnianie Dyrektywie EPBD – maksymalizacja lokalnego udziału energii OZE i odpadowej w ogrzewaniu budynków.
42. Wdrożenie dodatkowych wymogów dla nowych i modernizowanych budynków w celu umożliwienia zasilania ich ciepłem niskotemperaturowym.
43. Wdrożenie norm budynkowych i technologicznych umożliwiających lepsze skorelowanie pracy elektrycznych urządzeń grzewczych z cenami bieżącymi na rynku energii (unikanie pików cenowych przez urządzenia grzewcze).
44. Modyfikacja premii termomodernizacyjnej (instrumentu BGK) w celu zapewnienia wyższego poziomu wsparcia wspólnotom i spółdzielniom, w których skład wchodzi gospodarstwa domowe o niskich dochodach. W oparciu o doświadczenia z programu NFOŚiGW Ciepłe Mieszkanie oraz z funkcjonowania Premii Termomodernizacyjnej realizowanej przez BGK przygotowanie pilotażowych rozwiązań służących wsparciu termomodernizacji realizowanej przez spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe.
45. Modyfikacja mechanizmu taryfowania cen ciepła przedsiębiorstw ciepłowniczych w celu umożliwienia realizacji działań modernizacyjnych zmniejszających zużycie energii cieplnej w budynkach.

10. Stabilizacja procesu legislacyjnego oraz ograniczenie działań ostonowych

Wojna w Ukrainie i związany z tym kryzys paliwowo-energetyczny doprowadził do podejmowania szeregu krótkoterminowych działań legislacyjnych ukierunkowanych na ostonę gospodarstw domowych przed wzrostem cen energii oraz ciepła. Równolegle przyspieszono procesy legislacyjne pomijając konsultacje branżowe. Niezbędna jest stabilizacja procesu legislacyjnego, tak aby ograniczyć ryzyko regulacyjne. Stopniowo wycofane powinny zostać najbardziej inwazyjne i nierynkowe mechanizmy interwencyjne (limity maksymalne cen energii lub ciepła). Narzędzia ostonowe powinny zostać ukierunkowane głównie na odbiorców energii lub ciepła znajdujących się w kryzysie ubóstwa energetycznego.

Rekomendacje:

46. Stopniowe wycofanie mechanizmów interwencyjnych (limity maksymalnych cen energii i ciepła). Wprowadzenie instrumentów wsparcia ukierunkowanych na odbiorców energii lub ciepła znajdujących się w kryzysie ubóstwa energetycznego.

Autor:

Andrzej Rubczyński

Konsultacja merytoryczna:

Bogusław Regulski – Izba Gospodarcza Ciepłownictwo Polskie

Tomasz Surma – Veolia Energia Polska

Arkadiusz Węglarz – Krajowa Agencja Poszanowania Energii